

In een artikel van Jahn in de Mitteilungen der deutschen Dendrologischen Gesellschaft 1939 geeft de schr. als zijn meening, dat kegelzucht op inwendige oorzaken berust. Op morphologische gronden komt Jahn tot de conclusie, dat bij kegelzucht de mannelijke bloemen op de plaats der vrouwelijke en deze op de plaats der mannelijke staan. We zouden hier dus te maken hebben met een geval van geslachtsomkeer, dat volgens Jahn zou berusten op een storing der phyto-hormonen.

De Natuur in!

door

A. DE WEVER.

Naar de bosschen in 't krijtland.

Verscholen onder hooge linden en machtige eiken ligt op den Schaelsberg de grijze kluis als vergroeid met de rotsen aan haar voet. Eeuwenlang volgden hier elkaar kluizenaars op, totdat ongeveer 12 jaar geleden 't bezoek van toeristen zoo druk werd, als gold het een museum of een kermiscuriosum. 't Werd den eremiet te bar; hij vertrok en er kwam geen opvolger meer.

Linden en eiken bleven hun zware takken beschermend over 't huisje uitbreiden, maar in 't tuintje, waar zooveel jaren bloemen en geneeskruiden zorgvuldig verpleegd werden, kregen spoedig onkruiden de overhand. Na 2 jaar hadden Akkerklokjes zich al van het terrein meester gemaakt. Ook 't Speenkruid besloeg al groote plekken. Hier vindt men den vorm met zwarte en ook die met witte vlekjes op de bladen. Evenals 't Akkerklokje vermeerderd het zich ontzaglijk, zoowel uit wortelknolletjes als uit zaad. Er kunnen zich ook knolletjes ontwikkelen in de bladoksels. Komen de wortelknolletjes op den grond te liggen, dan bevriezen ze toch niet en wortelen spoedig aan, zelfs met de beenen in de lucht. In den grond beginnen ze in October een weinig uit te loopen en wachten ze 't voorjaar af. Toch is 't Speenkruid niet zoo schadelijk als 't Akkerklokje, want in Juni is zijn rol al uitgespeeld. De jonge blaadjes zijn niet vergiftig en worden door duiven afgegeten. Oudere bladen worden scherp en vergiftig.

Veel lastiger is Geitblad, dat na enkele jaren alle andere kruiden overwoekert met zijn lange worteluitloopers. In deze streek noemt men het „Wilde Geer", afgeleid van den ouden naam herba Gerhardi. Soms ook wel „Geiteschenkel" van „Geissfuss". De eerste bladen zijn naar binnen gebogen en tillen den grond bij 't uitkomen naar boven, als met een gebogen knie. 't Werd ook tegen jicht gebruikt (Flirseinkruid). 't Vormde ook een der bestanddeelen van een voorjaarsgerecht „Neunstärke". Geiten schijnen 't gaarne te eten, andere dieren niet.

Door de heg heeft Longkruid zich een weg gebaad. We herkennen 't dadelijk aan de vele, witte vlekjes op de bladen. In Maart prijkt het reeds met aanvankelijk rozeroode, na één dag violette en dan kobaltblauwe bloemen. De oude bladen, die den heelen winter verdord of vergaan de jonge bloemknoppen toedekken, worden nu opgevolgd door nieuw loof, dat echter ook geen sterk zonlicht kan verdragen. Daarom houdt deze plant zich liefst op onder houtgewas. Er zijn weinig bloemen, die zooveel wilde bijen aantrekken. Zelfs bij wind en regen, ziet men ze van 's morgens heel vroeg tot 's avonds heel laat druk bezig. De bloemen blijven bij alle weer dag en nacht open.

Onder de dichte boomkruinen kunnen zich maar weinig bloeiplanten ontwikkelen. Maar de grassen vieren hier hoogtij, zoodat het soms een weiland lijkt.

Grassen! Zijn die nu ook al 't bekijken waard? Zeker, voor wie de natuur lief heeft om de natuur, doet 't er niet toe, dat ze geen kleurige bloemen of kunstig gevormde bladen bezitten. Zie maar 't Giersgras hier, dat al zoo vroeg in de halmen staat. Zit er niet iets bijzonder sierlijks in die groote, luchtige aan den top overhangende pluimen, vooral waar het, zooals hier, in groote hoeveelheid bij elkaar staat. En 't mooist is het, als op een warmen zomermorgen de aartjes vol fijne dauwdruppeltjes hangen. Lager halmen, maar nog fijner pluimen heeft Schaduwgras, dat in zulke dichte groepen de kale plekken opvult, alsof er spinrag tusschen 't houtgewas is uitgespreid.

* * *

Aan den ooststrand van 't bosch verheffen zich hooge, steile krijtrotsen, de Deulkesberg, waar diep in de spleten Torenkraaien (Deulkes) vroeg in 't voorjaar haar woningen bouwen en die men in Februari al om een nestplaats zag vechten. Toch weet de jeugd met ladder en touw de jongen te bemachtigen, helaas. 't Zijn aardige vogels, in hun zwart pak met metaalachtige weerschijn en lichter halsring. Ze worden grootgebracht met „fluite kaas". Ze zijn erg huiselijk, ze volgen den eigenaar op den weg en gaan in 't kippenhok slapen.

Soms woont er ook 'n groote roofvogel in de grootste en diepste opening van de rots. Zou die de jonge Deulkes toch met rust laten?

Onder de rotsen kunnen we even uitrusten in zomerlicht en zomerlucht en geurige kruiden. Vóór ons ligt nu 't verrukkelijk Geuldal, waarover een heel ijl blauwig waas hangt, waarboven in wijden omtrek de groen beboschte heuvels weer zichtbaar worden, om zich zuidwaarts tegen de wolken te verliezen. Van welken kant men 't ook beziet, 't is er overal even mooi. Wie hier eens geweest is, komt ieder jaar terug.

Op de rotsen bloeien toefen goudgele Muurpeper en Zacht Vetkruid. Wilde Rozen laten de bebloemde ranken sierlijk over de steenen naar beneden hangen en aan den voet bloeien en geuren de Vlierstruiken.

Rechts liggen groene graanakkers met roode Klaprozen en blauwe Korenbloemen, links 't schaduwrijke bosch.

Beneden in 't Geuldal teekenen zich de weiden en de witte huizen met roode daken af tegen de groene hellingen, waarboven aan den overkant, de zwarte dennen op den top van den Soestberg nog ver uitsteken.

In de weilanden langs de Geul, achter 't kasteel Oost en Chaloen wisselen grijswitte knotwilgen af met slanke populieren. Prachtig steken de bruin-roode beuken hier en daar in 't Biebosch af tegen 't groen van eiken, esschen en olmen, zoowel in lente, zomer en najaar.

* * *

En nu 't bosch in! We zullen er ons dwars doorheen moeten worstelen, want er is haast geen doorkomen aan. Bramen en Boschrank versperren ons den weg als in een oerwoud.

Hoe ontstaat nu zoo'n bosch? Wanneer een terrein met kruidachtige gewassen aan zich zelf wordt overgelaten, worden er al spoedig zaden van houtgewassen door dieren of den wind aangevoerd. Nu hangt 't van de schei- en natuurkundige samenstelling van den grond af, welke houtsoorten er zich zullen vestigen. Deze zouden echter niet kunnen blijven bestaan, indien ook niet de allerkleinste planten, als bacteriën en schimmels, in samenwerking met vocht en lucht, 't vergane loof omzetten in koolzuur, ammoniak en andere ingewikkelde verbindingen. Ook de dieren verleen hierbij hun onmisbare medewerking.

In 't krijtland liggen op hooge gedeelten zandgronden van 't Maasterras, waarop Eikberkbosch, lossoëd en verweeringsleemen, waarvan de bovenste laag kalkarm tot kalkvrij, de onderste kalkrijk kan zijn, waarop Eikhaagbeukbosch zich kan vormen. Op 't krijt zelf ontstond Beukbosch. Van elk dezer drie boschtypen kan men nog twee of meer vormen onderscheiden, naar gelang de kruidachtige planten, die de houtgewassen vergezellen. Dit zouden dus natuurboschen geworden en gebleven zijn, als niet de mensch wegens de houtopbrengst er in moest kappen en bijplanten. Dit geschiedt ook hier in 't krijtland, echter heel dikwijls zonder 't verband tusschen bodem en planten in 't oog te houden. In dit gebied zijn dan ook bijna alle bosschen een mengsel van natuur en cultuur.

Houtgewassen.

Te Vijlen hebben we reeds kennis gemaakt met Eikberk- en Eikhaagbeukbosch. We willen daarom hier vooral de houtsoorten op krijt gaan zien. Dan valt ons dadelijk op, dat hierbij naast vele soorten uit 't Eikhaagbeukbosch nog heel andere groeien.

't Peperboompje staat hier nog veilig. Welk een verrassing als in April 't bladerloos struikje vol purperen, fijngeurende bloemen zit en ook als 't reeds in Juli met vuurroode bessen prijkt, wanneer de vruchten aan de andere heesters nog

PEPERBOOMPJE (BLOEMEN)

(Foto De Wever)

groen zijn. Ze zijn wel vergiftig, maar als kinderen er één van in den mond nemen, raken ze de rest niet meer aan, zoo scherp smaken ze, nog brandender dan peper. In deze streek heet 't struikje „Kelderhelske”, 'n verbastering van kweële en hals. De bast werkt zelfs blaartrekkend op de huid.

Wilde Liguster is wel een meer bescheiden heester dan de zooveel aangeplante Japansche zuster, maar deze bevriest in strenge winters. De bloemtrossen van de wilde zijn ook wel wat kleiner, ze bezitten echter dezelfde kruidige geur en ze worden ook opgevolgd door fraaie, zwartglimmende bessen. 't Loof blijft tot in den winter groen of liever bronskleurig. Een haag van wilde Liguster is nog wel zoo mooi als van de Aziatische.

Zuurbes kan zoowel veel licht als schaduw verdragen, maar 't mooist is ze hoog op den zuidrand van 't bosch of de rots. In Mei hangen de

PEPERBOOMPJE (VRUCHTEN)

(Foto De Wever)

takken vol goudgele, welriekende bloemtrosjes en in Juli beginnen de bessen al rood te kleuren. 't Loof wordt in den herfst vuurrood. Men noemt ze hier „Driedoorn” wegens de 3 stekels aan de bladoksels. Ze wordt hier zelden door roest, die op de granen kan overgaan, aangetast, zoodat men ze nog niet behoeft uit te roeien als in andere landen.

Wilde Kersen sieren deze bosschen door den weelderigen, witten bloesem in Mei. Ook zien we hier Geldersche Roos en Rode Kornoelje, beide met witte bloemen in Mei en Juni en met roode- resp. zwarte bessen tot in den winter.

Sporkenhout en Wegedoorn. Men zal zich verwonderen hier een kalkmijdende en een kalkminnende heester naast elkaar te vinden. Maar de eerste staat toch op grint en zand, dat over 't krijt is afgeschoven, vooral waar 't wat

vochtig is. De tweede alleen op krijt of sterk kalkhoudend lössöed. Beide zijn wel geen aantrekkelijke gewassen. Wel echter voor de vogels en de bijen, wegens de bessen en den honig. Sporkenhout is ook een belangrijk geneesmiddel, beter dan de Amerikaansche zuster, de z.g. Cascara. En de bessen van Wegedoorn dienen voor de bereiding van de mooie verf „sapgroen”, waarvoor ze vroeger bij Maastricht wel gekweekt werd.

Zwarte Vlier. Zooals ten tijde van Gezelle in Vlaanderen is 't nu ook nog in Z. Limburg, althans waar landbouw 't hoofdbedrijf vormt. Bij elke woning werd een Vlierstruik aangeplant, al was 't maar op een uithoek, die te slecht was voor fruit, groenten of bloemen, b.v. bij een regenput of mestvaalt; desnoods als een haag of priëel. Dit vindt zijn oorzaak in den faam, die bessen en bloemen, al van de oudste tijden af, als geneesmiddel tegen allerlei ziekten genieten. In Brunssum heet nu nog een straat: Holunderstraat.

Tegenwoordig vindt men nergens zooveel Vlierstruiken als in 't krijtland. In volen bloei in Juni en Juli lijkt zoo'n struik al op een grooten afstand vol wolkjes witte bloemen. Ze verspreiden een sterke theegeur. Ze bevatten bijna geen honig en worden alleen door vliegen bezocht. In den herfst worden de trossen zwarte bessen, op roode steele, zoo zwaar, dat ze tenslotte geheel omlaag hangen. 't Loof ruikt en smaakt bij wrijving onaangenaam. 't Bevat vergiftige stoffen. Weidevee en zelfs konijnen laten 't onaangeroerd.

Meestal blijft Vlier struikvormig. Bij ongestoorde groei staan de takken boogvormig omlaag. Ze leent zich slecht voor opgaande boom. Ze kan anders wel heel oud worden.

Als buitenlandsche houtsoorten worden aangeplant: Amerikaansche Eik en Am. Vogelkers; Bergeschdoorn, Noorsche Eschdoorn, Witte Els, en andere.

Kruidachtige gewassen.

Naarmate 't houtgewas toeneemt, verdwijnen de lichtminnende planten, om plaats te maken voor schaduwlievende. Soorten op kalkarme gronden hebben we al te Vijlen en Epen ontmoet. We zullen daarom hier bij de kalkplanten in 't bosch wat langer stilstaan.

Welk 'n verschil ook in de kruidachtige planten! Terwijl toch in April elders nog alles kaal en wintersch is, vertoonen zich in 't krijtbosch al Viooltjes, Sleutel- en Helmbloemen, die er kleur en leven aan geven. Maar ook in zomer en herfst zijn hier de bloemenweelde en vruchtenschoonheid veel meer gevarieerd.

In heel diepen schaduw onder 't struikgewas zouden we niets verwachten. Toch, als men goed zoekt, zal men er Vogelnestorchis vinden. Ze bezit geen bladgroen en kan dus 't licht missen. Stengel en bloemen zijn geelachtig bruin en bladen heeft ze zelfs niet. Ze leeft van de stoffen, die haar wortels uit vergaan loof halen. 't Lijkt wel 'n Bremraap, die heeft alles ook zoo bruin. Deze heeft echter wel licht nodig, omdat ze met

haar wortels op die van andere groene planten leeft. Om 't nestje te zien, behoeft men maar een voorjarige, dorre stengel weg te nemen; die staat er nog meestal bij. In 't kuiltje vindt men dan ook nog de oude, nestvormige gerangschikte wortels.

't Is anders een sombere plant in de kleurige Meimaand. We gaan wat verder, waar 't houtgewas iets meer licht doorlaat. Daar hebben we ze al! Onze mooiste Orchideeën, Soldaatjes-, Bruine- en Mannetjesorchis. Ook Bleek Boschvogeltje met groote, witte bloemen, al gaan ze slecht open. Bewonder ze, maar neemt er toch geen uit, ge zult er in den tuin niets dan teleurstelling van beleven. Neem liever wat Ruige Klokjes en Longkruid en geef ze wat Waldmeister tot gezelschap. Ze zullen U de illusie van 't mooie land van Valkenburg geven.

Boven de woning van den spoorwachter tusschen de kluis en de brandstrook langs 't spoor groeit Duizendguldenkruid. 't Is niet hokvast. Als 't hakhout twee jaar na 't kappen is opgeschoten, verdwijnt 't op de plaats en komt 't volgend jaar weer op kaalslag, of aan den boschrand te voorschijn. Dit komt omdat de bloemen, evenals bij zijn heele familie, de Gentianen, van zonlicht houden; bij donker weer blijven ze gesloten. Doch dan kan er zelfbestuiving plaats vinden, al verloopt die niet zoo gunstig als kruisbestuiving. Dit kruid wordt hier veel gezocht voor maagziekten.

Links van de spoorbrug ligt Hokjespeul plat op den grond. 't Is een halfheester, die ook liever van wat meer licht houdt.

De heele zuidoosthelling staat verder vol allerlei kalkminnende planten: Ruig- en Maartsch Viooltje en kruisingen. Deze laatste zijn te herkennen, doordat ze reukloze bloemen en toch uitloopers hebben.

Muursla lijkt een armoedige, ijle, Tuinsla, maar kan op voedzame plekken een forsche plant worden met een breeden, lossen tros van honderden, goudgele bloempjes. Ze komt ook op rotsen en muren voor.

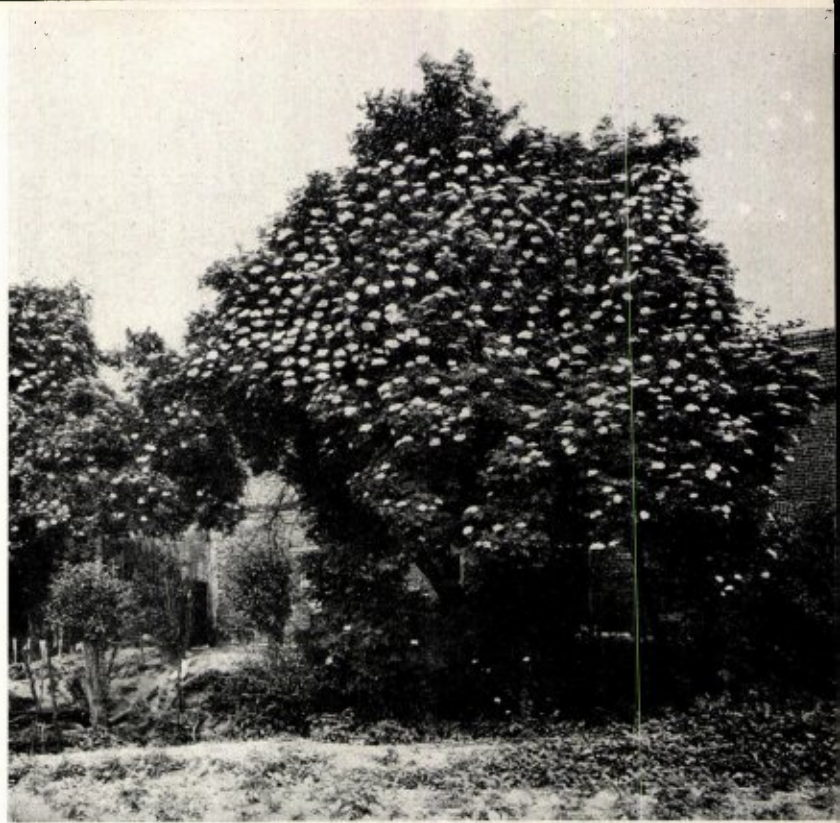
Heelkruid is een aardige schaduwplant. De kleine, rose-witte, honigrijke bloempjes zitten in een tros op een hoogen stengel, die uit 't midden van een roset sierlijk, ronde, diepgelobde bladen ontspringt. 't Loof smaakt scherp.

Ruigklokje zou men vóór den bloei voor een brandnetel aanzien, maar als in Juli de hooge, stevige stengels vol groote, violet-blauwe klokken hangen, is 't één onzer fraaiste boschbloemen.

Breedblad wespenorchis heeft hier in 't Korbosch in Augustus bloemenstengels van 80 cm.

Glad Parelzaad valt met zijn kleine, geelgroenachtig-witte bloempjes in Juni weinig op. Na den bloei verlengen zich de vruchstengels en blijven bezet met een menigte kelken, waarin de zaadjes, kleine, grijswitte kraaltjes tot in November zitten blijven.

Aan den boschrand hecht zich Boschlatyrus met ranken stevig aan de heesters vast. 't Is een prachtige klimplant met trossen purperzalm-

(Foto De Wever)

Overall! En 'k weet geen hoven
of gij zijt erin geschoven
eens of anders, hier en daar
staat gij; vlienderboom, entwaar,
bochten 't huis, aanzijds 't water
zoo daar iet kan staan, gij staat er.

Guido Gezelle.

kleurige vlinderbloemen, met iets donkerder midden. Berglatyrus en Borstelkrans houden weer van wat meer licht.

Waldmeister (Asperula of Sterrebladen) groeit 't liefst in schaduw onder hooge boomen. De stervormige bladrossetten blijven nog groen tot in den winter. De heele plant bevat cumarine, dezelfde stof, die in Reukgras en Honigklaver zit. Versch is hiervan weinig te bespeuren, maar ze komt vlug voor den dag bij 't drogen. Men mengt hier de plant onder tabak; 't mag niet te veel zijn, anders wordt ze schadelijk.

Zwarte Giftbes groeit gelukkig hier maar weinig. De bessen hebben bovendien geen goeden smaak en de heele plant geurt onaangenaam.

In 't Beukbosch komen toch ook nog veel plantsoorten voor, die geen strikte kalkplanten zijn, zooals Heksenkruid, Veelbloemig Salomonszegel, Overblijvend Bingelkruid, Eenbes, Daslook, Boschanemoontjes (Gele en Witte), Boschwederik, Springzaad. Al deze houden wel van vochtigen grond; verder ook Gevlekte Aronskelk met zeer merkwaardig gebouwde bloeiwijze. In een tot 25 cm groote, tuitvormige scheede zitten de eigenlijke bloempjes onderaan om een knotsvormige, dofbruin-violetten spil. De onderste zijn vrouwelijk, geelwit met violetten stempel. De bovenste rij draagt in plaats van den stempel een lang violet haar, dat naar boven gericht is. Dan volgen de mannelijke, violet van kleur met geel

BOSCHLATHYRUS

(Foto De Wever)

stuifmeel. Hier boven weer een ring knobbeltjes met naar beneden gericht haar. De groene scheede, die ook wel eens violet aangelopen kan zijn, is aan den voet sterk verwijd. Komen vliegjes van boven in de scheede, dan nemen de haren zoo'n stand aan, dat ze er niet meer uitkunnen, voordat de bloemen bevrucht zijn. De bloemen ruiken naar urine en trekken alleen vliegen aan. De groote, pijlvormige bladen kunnen gevlekt of ongevekt zijn op dezelfde groeiplaats. De vlekken zijn zwartbruin of ook wel geel en ze kunnen ook op de bloemscheede overgaan. De heele plant is vergiftig; de knollen verliezen echter 't vergift bij koken. De roode bessen zijn gevaarlijk, omdat ze rijpen in denzelfden tijd als Boschbessen en Aardbeien.

Muskuskruid zou 't bekijken nauwelijks waard zijn, als 't niet zoo'n uitzonderlijke bloeiwijze had. De nietige, groengele bloempjes zijn aan 't eind van een lang steeltje tot een kubusje vereenigd. 't Topbloempje heeft een tweedeeligen kelk en vierdeelige kroon; de drie andere een drie-deeligen kelk en vijfdeelige kroon. Ofschoon de bestuiving gemakkelijk plaats heeft, vindt men betrekkelijk weinig rijpe vruchten: Ze verbergt deze in den grond, zooals b.v. 't Muurleeuwenbekje, doordat de vruchtsteel zich naar beneden kromt. De vruchtjes lijken op een witte Aalbes, ruiken en smaken naar aardbeien. De wortelstok lijkt op een horizontaal uitgelegd kralensnoertje.

Gevekte Doovenetel moet men in twee

seizoenen bekijken. In Mei ontspringen de bloei-stengels met purperen bloemen; de bladstengels brengen dan bladen voort, die een fraai mozaïek vormen. In 't najaar sterven de bloemstengels af, maar de bladstengels kunnen blijven doorgroeien tot soms een meter lang en zich in de heesters opwerken. De bladen blijven in zachte winters groen. Ze kunnen ongevekt zijn of met een breede, witte streep langs de middennerf. Deze laatste geven natuurlijk 't prachtigste mozaïek. Ze zijn zeldzamer dan ongevekte. In tuinen kweekt men een buitenlandsche variëteit met nog sterker overlangsche streep. In 't wild kan men ook planten met zuiverwitte-, lichtrose- en appelbloesemkleurige bloemen aantreffen.

Ook de Gele Doovenetel laat bevallig de lange, bebladerde uitloopers over de helling naar beneden hangen, zoodat zich ook een soort mozaïek vormt. De gele bloemen beurt ze in Mei in kransen aan de stengels omhoog. 't Is een plant van neutralen bodem, die zeer veel schaduw kan verdragen en in gewone winters groen blijft. In deze bosschen doet ze zich voor in den bergvorm, waarbij de bladen van boven vol kleine zilverige vlekjes en de bloemen in kransen van 12 zitten. De typische vorm groeit in 't boschte Rijkholt; hierbij vormen de bladvlekjes een aaneengesloten ring en de bloemen staan in kransen van 6. Ook van de Gele Doovenetel kweekt men als sierplant een buitenlandsche variëteit met buitengewoon mooie, groote, zilveren vlekken.

Fel roode en gele kleuren zijn in 't bosch niet zoo sterk vertegenwoordigd. Ze schijnen veel licht noodig te hebben. Daarom zien we Havikskruiden en Fuchs' Kruiskruid 't mooist hoog langs den boschrand. Vooral 't laatste is één onzer mooiste, wilde planten. Toch heft het zijn groote, losse, gele pluimen ook onder hooge boomen nog omhoog. Dan lijkt 't, alsof een kantwerk van goudbrokaat over de lage heesters is uitgespreid, vooral als er nog 'n weinig zonlicht over heenfonkelt.

Streng aan kalk (krijt) gebonden zijn: Eenbloemig Parelgras met bruine, gladde knopjes aan lange, dunne steeltjes. Vertakte of Scherpe Dravik met een groote pluim naar beneden gerichte, smalle aartjes met lange, ruwe kafnaalden. Rechte Dravik is hier alleen aangevoerd; o.a. links langs 't pad van de spoorbrug naar de kluis; de pluim staat steeds rechtop.

Gierstgras en Boschkortsteel houden ook van kalkrijken grond en komen ook buiten 't krijtland op kalkhoudend lösssoed voor.

Smeele, ook al één onzer mooiste grassen, is ook met kalkarmen grond tevreden. Ze vormt dichte zoden met donkergroene bladborstels, uit wier midden een dikke bos sterke, hoge halmen met groote, fijnvertakte pluimen omhoog rijst, meestal violetachtig groen, soms glinsterend geelgroen.

Vingerzegge is hier vrij zeldzaam, evenals kalkminnende Varenen. Daarvoor moeten

we naar de hellingbosschen tusschen Geulem en Meerssen.

Morieljes.

De bosschen op de Geulhellingen zijn rijk aan „Meimarbele” of „Meimorchele”. Deze paddestoelen zien er niet smakelijk uit; toch worden ze veel verzameld en aan een touw geregen gedroogd. Vroeger werden ze door de „Hetsjers” opgekocht om ze aan slagers te Aken te leveren, tegelijk met bosjes „Meiklökskes” (Lelietjes van Dalen). Ze bevatten een vergiftig zuur, dat bij drogen en koken verdwijnt. Men mag ze niet rauw eten en moet zelfs 't afkookwater zorgvuldig afgieten. Ook moet men liefst jongere nemen.

Ze schijnen geen voorkeur voor bepaalde houtgewassen te hebben. Men vindt ze ook op open plekken. Ik ontving zelfs een reuze morielje uit een kolenmijn op groote diepte. Men ziet ze echter zelden onder naaldhout.

Dierenleven in 't bosch.

Overall in 't Geuldal nestelen Eikel- of Groote Hazelmuisen, liefst in dichte doorn- of braamstruiken, of ook wel in holten. 't Ronde nest bestaat uit fijne takjes, dor gras en mos. In een kooi worden ze gevoed met broodkorsten, hazel- en olienoten, eikels en graan. Ook lusten ze wormen. Een bakje met water moet steeds gereed staan. Ze blijven zeer schuw en als men ze in de hand houdt, houden ze zich schijn-dood. In de kooi kan men ze alleen op een afstand van een paar meter bespieden. Tot in 't voorjaar komen ze niet uit 't hol. („Zevesloaper”). In October gaan ze den winterslaap in, de kop naar onder en achter gebogen met de pluimstaart eroverheen. Men kan ze dan in de hand nemen, of ze laten rollen, ze ontrolt zich niet. Als men ze op een warme plaats brengt of erover ademt, komt er beweging in. Ze kunnen hevig bijten, dat ziet men wel aan de venijnige kraaloogen, en met dezelfde behendigheid door het houtgewas springen als een Eekhoorn. 's Zomers zijn ze lichter gekleurd dan 's winters.

Wijnbergslakken.

Overall in 't krijtland leven ook „Karkollen”. 't Meest op vochtige hellingen, waar ze tot in 't houtgewas kunnen opkruipen, soms zelfs tot aan de zoldering van spoortunnels van vijf meter hoog. „Als de Karkollen hoog opkruipen, is het een teeken van gunstig weer”. 't Is een heele kunst voor de jeugd ze eraf te mikken.

Ze leven van allerlei planten, zoowel van bladen als bloemen en paddestoelen. Liefst van gladde of vleezige: o.a. Muskuskruid, Heelkruid, Orchissen, de groene scheede van Aronskelk. Ruige en klierige plantendeelen schijnen ze te vermijden.

In 't najaar leggen ze een hoopje eieren (elk met een doorsnede van $\pm \frac{1}{3}$ cm) in den grond onder struikgewas of gras en ook wel in krijtsteen-

BLADMOZAIIEK VAN GEVLEKTE DOOVENETEL
(Foto De Wever)

spleten. Daarna sluiten ze haar woning af door een kalkplaat en brengen onder den grond den winter door.

In 't voorjaar kruipen uit de eieren de jonge slakjes, die al in 'n zeer vroeg embryonaal stadium den aanleg van 't huisje bezitten in den vorm van een knobbeltje op den rug, dat eerst door huid bedekt werd. De schelp bouwen ze op van 't kalkrijk voedsel; zelfs ziet men ze wel eens aan krijtsteen of oude schelpen raspen.

Hoe oud zou deze slak wel kunnen worden?

De vorm der schelp kan hooger of meer afgeplat zijn; 't aantal windingen is steeds 't zelfde. De kleur is meestal room- of grijswit met een bruinachtige teekening; soms chocoladebruin of met een rose- of bruinroode band over 't midden der windingen. Over de windingen loopen meestal min of meer gegroefde vertikale lijnen. Ook de eieren kunnen iets zalmrose getint zijn.

Ze worden nog veel gezocht. Dit geschiedt het meest in 't voorjaar, als 't slakhuis nog gesloten is. De Walen vooral waren er verzot op. Ze haalden ze met een klein harkje uit den grond. In Valkenburg zei men: „dou hubste de Carcolledabbers oet 't Beljs”.

Sommigen kweeken ze ook wel in hun tuin, in houten bakken zonder bodem, zoodat de inhoud bij stortregen niet kon onderloopen; gewoon natregenen kan geen kwaad. De bakken worden afgedekt met fijn gaas om ontsnappen te voorkomen. In 't najaar werd er wat droog gras en lover in gedaan om gelegenheid te geven tot overwinteren.

Voor 't noodige voedsel gebruikt men allerlei groenten en wittebrood. Hoe beter 't voedsel hoe fijner 't gerecht!

Men kweekte ze ook wel in den kelder. Men kan ze hier evengoed voederen, maar men liet ze drie maanden vóór den verkoop hun slijm als voedsel gebruiken, dan werden ze malscher.

Voor de toebereiding kent men velerlei recepten.

Van ziek of ongesteld worden, na 't eten van Karkollen, heb ik nooit iets gehoord.